

розвитку. Чітке законодавство у сфері екологічних стандартів, захисту прав людини та рівного доступу до ресурсів сприяє формуванню більш збалансованого суспільства. Важливо, щоб держави, бізнес і громадянське суспільство працювали спільно над розв'язанням цих викликів, створюючи умови для інклюзивного і справедливого розвитку.

Інформаційні джерела:

1. Євтушенко Н. С. Безпека та захист людини у соціотехнічному контексті / Євтушенко Н. С., Твердохлебова Н. Є. // Проблеми цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності: сучасні реалії України : матеріали 10-ї Всеукр. заочної наук.-практ. конф. (25 квітня 2024 року, м. Київ) / Український державний університет імені Михайла Драгоманова [та ін.]. – Київ : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – С. 50-51.

2. Yevtushenko N. Application of digital technologies in activity educational institutions of higher technical education / Nataliia Yevtushenko, Olga Ponomarenko, Olga Sukhenko // Розвиток сучасної науки та освітності, інновації : матеріали 5-ї Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Запоріжжя, 29-31 травня 2024 р.) / Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного ; – Запоріжжя : ТДАТУ, 2024. – С. 380-383.

3. Yevtushenko, N., Tverdokhliebova, N., Ponomarenko, O. Using artificial intelligence technologies to predict and identify the educational process. *CEUR Workshop Proceedings*, 2023, 3605

4. Євтушенко Н. С. Соціальні впливи та майбутні можливості інтелектуальних робототехнічних систем / Євтушенко Н. С., Кравченко В. І. // Ways of Science Development in Modern Crisis Conditions : proc. of the 5th Intern. Scie. and Practical Intern. Conf., June 13-14, 2024. – Dnipro, Ukraine : FOP Marenichenko V. V., 2024. – С. 70-72.

ВІЙНА І ЕКОНОМІКА: ЯК УКРАЇНІ ВИСТОЯТИ ТА ВІДРОДИТИСЯ

Захаренко С.С., здоб. ВО
Близнюк О.П., канд. екон. наук, доц.
Державний біотехнологічний університет

Війни завжди залишали глибокий слід в історії людства. Вони руйнували міста, забирали життя і кардинально змінювали світ. Але мало хто замислюється над тим, який економічний вплив мають війни. Ця робота присвячена дослідженню економічних наслідків збройних конфліктів на прикладі сучасної України та розробленню гіпотез покращення економічно суспільно ситуації.

Збройні конфлікти загалом мали руйнівний вплив на економіку країн, які беруть у них участь. Війна не тільки знищує інфраструктуру, але й кардинально змінює економічні пріоритети. Для одних країн це може стати смертельним ударом, а для інших — точкою зростання. Умови війни змушують економіку підпорядковуватись потребам армії та тилу, що змінює її структуру, посилює державне регулювання та зазвичай призводить до погіршення життя населення.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року стало одним із найбільших викликів сучасності. Тисячі людей загинули або зазнали

поранень, значна частина критичної інфраструктури була зруйнована, а мільйони людей були змушені стати переселенцями як в Україні, так і за її межами. Це призвело до масштабних соціальних проблем та падіння економічної активності: зниження ВВП, зростання безробіття і інфляції. На травень 2024 року 28% території України залишається окупованою російськими військами.

Війна – це організоване збройне зіткнення між державами, народами або іншими великими соціальними групами, спрямоване на досягнення політичних, економічних або інших цілей. Війни можуть мати різні форми, включаючи міждержавні війни, громадянські війни, повстання та революції. Поняття та сутність економіки в умовах війни відображають особливості функціонування економічної системи в період воєнного конфлікту.

Суть економіки в умовах війни полягає в тому, що вона підпорядкована пріоритетним завданням забезпечення потреб армії та тилу. Це призводить до зміни її структури, посилення державного регулювання та зазвичай погіршення умов життя населення. Війна змінює умови економічного розвитку та впливає на всі аспекти діяльності. Найчастіше військові дії супроводжуються п'ятьма основними факторами, що відбуваються в середині держави, а саме:

1. Структурні зміни в економіці: війна призводить до перепрофілювання виробництва та ресурсів на потреби оборони. Деякі галузі можуть зазнати розквіту через підвищений попит на їх продукт, тоді як інші можуть зазнати занепаду через обмеження ресурсів.

2. Збільшення державних витрат: зміна структури бюджету і переприоритезація видаткових статей.

3. Зміни в торговельних відносинах: відбуваються введення торговельних обмежень та санкцій, що може вплинути як на міжнародну торгівлю та на зовнішній баланс країни.

4. Гуманітарні наслідки: війна також тягне за собою серйозні гуманітарні наслідки, такі як руйнування інфраструктури, вимушена міграція, загибель людей та загострення соціально-економічних проблем.

5. Вплив на інновації та розвиток: війна впливає на швидкість та напрямок науково-технологічного розвитку. Деякі технології можуть бути прискорено розвинуті внаслідок потреби і відповідної мобілізації необхідних ресурсів, за умови абсолютної корисності виробленого продукту.

Узагальнюючи, економіка в умовах війни відображає складну динаміку взаємодії політичних, соціальних та економічних факторів, що вимагає гнучкості та адаптації для забезпечення ефективного функціонування економічної системи в державі.

Економічні сектори України зазнали серйозних ударів. Аграрний сектор скоротив експорт на 40% через руйнування елеваторів і проблеми з логістикою. Промисловість втратила половину виробничих потужностей через руйнування заводів. Сфера послуг також постраждала через припинення туризму та дозвілля. Соціальні проблеми, зокрема масове переміщення населення, також стали серйозним викликом для країни. За даними ООН, понад 8 мільйонів

людей стали внутрішньо переміщеними особами, а ще 5 мільйонів виїхали за кордон, що створило навантаження на соціальні служби та інфраструктуру.

Внаслідок вищезазначених подій урядом країни було впроваджено комплекс різноманітних антикризових заходів, що дало змогу в моменті зменшити навантаження на певні процеси та сектори, включаючи стабілізацію валютного ринку, податкові пільги та підтримку бізнесу і переселенців. З кожним наступним місяцем війни дані заходи змінювалися, відмінялися чи впроваджувалися нові.

Важливу роль у збереженні економіки відіграла міжнародна допомога, яка дозволила уникнути дефолту, підтримати соціальні виплати та частково відновити інфраструктуру. Світова спільнота спільно з українським урядом розробила звіт Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA), який оцінює збитки та потреби для відновлення України, і цей звіт щорічно оновлюється і оцінює витрати на відновлення України на наступне десятиліття. Даний звіт надав детальну картину масштабів руйнувань та обсягів коштів, необхідних для відновлення країни. Це дозволило визначити ключові напрями для подальшої відбудови та розробити рекомендації щодо підвищення стійкості економіки.

Справжнім проривом стало впровадження і перехід держави в цифровий формат завдяки застосунку ДІЯ та Міністерству цифрової трансформації, які доводять що побудувати цифрову і прозору державу реально навіть під час військових дій.

На основі проведеного аналізу було розроблено пропозиції щодо вирішення фундаментальної проблематики в управлінні та функціонуванні України, посилення адаптації економіки України в умовах війни.

ЗАСТОСУВАННЯ ФОРСАЙТ-ПРОЄКТУВАННЯ ТА МАЙСТЕР-ПЛАНУВАННЯ В УПРАВЛІННІ ПРОСТОРОВИМ РОЗВИТКОМ

Коваленко А.О., д-р екон. наук, ст. наук. співроб.
Інститут демографії та проблем якості життя НАН України

На сьогодні для умов розвитку України повоєнного періоду вкрай важливим стає пошук нових методологічних підходів організації господарського простору територіальних утворень. Реалізація принципів сталого просторового розвитку потребує задіяння інструментів довгострокового передбачення і стратегічного планування, що відповідають світовим трендам. У цьому відношенні виникає необхідність зосередження уваги на таких важливих аспектах організації простору, як форсайт-проектування та майстер-планування.

Ключовою відмінністю форсайт-проектування та майстер-планування як процедур експертної оцінки, передбачення та репрезентації стратегічних